

גיליון מס' 516 פרשת אמר

תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכבוד הילולת התנא

רבי שמעון בר יוחאי

יום י"ח באייר - ל"ג בעומר

לזכות חיים ברוך בן שרה פעשא

לברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

בעניני 'ספירת העומר'

אמנם למעשה שאלתי לרבינו זצ"ל, דכל זה ניחא למי שסופר בביתו, אבל הסופר בביהכ"ס, ושומע קודם לכן את הש"ץ שאומר כל נוסח הספירה תיבה בתיבה, א"כ נמצא זה מהרהר בכל נוסח הספירה כלשונה, ולמ"ד הרהור כדבור כבר יצא יד"ח, ואמר רבינו זצ"ל, דאה"נ באופן זה אם ירצה לצאת יועיל למ"ד הרהור כדבור, רק שתמא דמילתא דכל אדם הרוצה לספור בברכה הרי זה כמכוין שלא לצאת יד"ח, ובגוונא שאינו רוצה לצאת יד"ח, לכו"ע אין הרהור כדבור, ועי' בזה בכתבי קה"י החדשים (סי' ב), ועי' בביאור הלכה (סי' תפ"ט ס"א ד"ה מונה) מהפר"ח (סי' דבספירת העומר אין הרהור כדיבור.

שילוח הקן בימי ספירת העומר

אמר לי רבינו זצ"ל דמש"כ בספרים בשם האריז"ל דאין לעשות מצות שלוח הקן בימי ספיה"ע, עי' בנן יהודע (קידושין ל"ט ב' ד"ה ליתני), הכוונה היא רק לאופן שמחזר אחר המצוה דזה אינו עת הראוי לה, אבל בודאי אם נזדמן לפנינו מצוה זו, מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה, וכ"כ במכתב בסו"ס שלח תשלח (עמוד קכ"ו ס' צ"ו), ובהגהה שם, כתב המחבר שבמהדורות הקודמות ענה רבינו זצ"ל ששלוח הקן אינו חיוב אלא אם כן רוצה לזכות בביצים, ובעת שבא לפניו להביא הספר, ביאר רבינו שכוונתו היתה שאפשר לקיים המצוה לכתחילה אלא שמי שנוהג בכל דבריו על פי הקבלה יש לו אפשרות לא להתחייב במצוה ע"כ, ובס' גבורי כח (סי' א' עמוד קל"ח) מביא ששאל מרבינו בזה הלשון, ראיתי כי לעי' דברי המקובלים אין לקיים מצות שילוח הקן בימי ספירת העומר ע"כ אם כן לפי זה הו"ל מצות שלוח הקן כמצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות, והשיב רבינו זצ"ל, ח"ו שפטורים, רק לא יקח הבנים.

ומלבשתו ענוה - רבינו זצ"ל מוציא ילד בברכה בספיה"ע

לא אשכח איך שבילדותי התעורר אצלי ספק בימי ספיה"ע, האם הש"ץ טעה אתמול וטעו אחריו, והיו עוד שהתעוררו בספק, ובאתי אצל רבנו זצ"ל למחרת קודם מעריב, וחשב ואמר יש לי פתרון, אני יוציא אותך כל יום בברכה, ולרוב חיבה שהעריף עלי כלל לא עלה על ליבי שיש בזה איזה פחיתות כבוד, וכך היה שכל יום לפני הספירה נתן ידו עלי והראה לי בסדור והוציא אותי בקול רם בנעימתו המיוחדת בברכה, והנה בכל יום הייתי מתפלל עמו בסמיכות למקומו, אבל בשבת התפללתי בישיבת בית מאיר עם אבי זצ"ל, והנה בהגיע עת מעריב נזכרתי שהרב הוא זה שמוציא אותי, והלכתי לביהכ"ס חזון איש לדרמן מקום תפילתו, וראיתי שביהמ"ד מלא מצד לצד וניסיתי לפלס דרך למקומו, ושאלני א' מבניו להיכן אני הולך וכשאמרתי לו תמה עלי וכי אין מי שיוציא אותך רק הרב, ותוכ"ד ראיתי שהרב מחפש משהו ופונה ממקומו וסימן לי ביד לבא לידו, ואמר אני מחפש אותך, אני הרי צריך להוציא אותך בספיה"ע... כמו כן בהבדלה הייתי מגיע כל שבוע, עוד בזמנים שלא היו אנשים נוספים ושבו ע' התאחרתי ולפתע אני רואה את רבינו בחלון הבית הפונה לרחוב קורא לי, ואומר חפשתי אותך, אני מחכה עליך להבדלה... [מתוך הספד בספר 'דאה ישר' עמוד רצ"ג].

אמר היום ספירה ראשונה או אחרונה אם יצא

סיפר רבינו זצ"ל מעשה באחד ששאל את מרן החזו"א זצ"ל, שלפני מעריב של מוצאי יו"ט ראשון של פסח פנה לבנו ואמר לו היום הספירה הראשונה של ספיה"ע, ואח"כ הסתפק דכיון שכבר הגיע זמן צה"כ אולי יצא בזה יד"ח, ושאל ממרן החזו"א האם יש לחוש שיצא בזה ואינו יכול לספור שנית בברכה, והשיבו בידידיש : "די ערשטע איז נישט קין איינס" פי' הראשון אינו אחד, דיש לספור יום אחד בעומר ולא לומר היום הספירה הראשונה, וביאר דראשון הוא לשון הקדמה כמו הראשון אדם תיולד ולא לשון מנין, ועי' באגרות וכתבים דרך אמונה הוראות והנהגות ממרן החזו"א בעניני ספיה"ע (פ"ד ס"ב) מובא ממש"כ רבינו בקו' הזכרונות (עניני ספיה"ע אות ז ומודפס בגיליון שיח אמונה ט' בחזון שיח) שכ' רבינו זצ"ל אחד אמר ביום א' ביה"ש היום ספירה ראשונה (ובלשון 'היינט איז די ערשטע ספירה'), ושאל למרן אם יכול לברך אח"כ והשיב ראשונה זה לא אחד, (ובלשון 'ערשטע איז ניט איינס') ע"כ, [והנה בודאי מצינו ולקחתם ביום הראשון וכן ויהי המקריב ביום הראשון, והכא נמי אם יאמר להדיא היום יום ראשון באומר לא גרע מספר בלע"ז שיצא, אבל כשאומר היום הספירה הראשונה אינו דרך מנין רק דרך סיפור שהיום יתחילו למנות, ולא שמנה בעצמו]. ועי' בס' שומר אמת (עה"ת קמא פ' אמור) מעדות בעל המעשה הג"ר אלטר גילרנטר זצ"ל שבליל א' ספירת העומר אמר לבנו לפני מעריב היום הספירה הראשונה ונסתפק לו דא"כ כבר הפסיד הברכה וא"ל מרן החזו"א דלא הפסיד בכך הברכה דראשון אינו אחד, וביאר דבעינין לספור חמישים יום והיינו לספור את עצם היום אבל לומר ראשון אינו מספר היום אלא תואר שהוא ראשון כלפי הבאים אחריו, [ומובא מס' דברי שאול שבמכוון תקנו חז"ל לשון היום יום אחד ולא היום יום ראשון לאפוקי מהצדוקים שטעו שר"ל יום ראשון ממש למחרת שבת בראשית], וכתב לי רבינו זצ"ל דאולי ה"ה בספירה אחרונה של ספיה"ע אם יאמר 'היום הספירה האחרונה' אי"ז צורת מנין רק סיפור דברים בעלמא, וכן עי' באשל אברהם לבעל הדע"ק מבוטשאטש (תניינא סימן תפ"ט ס"ד) דאם אמר ביום אחרון היום יום האחרון לספירה דבודאי לא יצא כי אין ניכר מדבורו מספר היום כלל שהרי לא אמר כמה הם ימי הספירה.

הרהור כדבור בספירת העומר

שמעתי מרבינו זצ"ל שבילדותו הלך עם אביו מרן הקהילות יעקב זצ"ל, ברחוב העיר, ושאל את אביו להדעות שהרהור כדבור, וכן כתב רבינו מנוח בדעת הרמב"ם, א"כ איך משכח"ל ברכה על ספירת העומר, הרי מיד שחושב מנין הימים שיש לספור באותו יום כבר יצא יד"ח הרהור כדבור, ואמר לו אביו הקה"י, דגם למ"ד הרהור כדיבור אינו יוצא באופן זה של מחשבה, והביא דוגמא לדבר, ואמר לו, אתה רואה את הבנין העומד כאן, מה הינך חושב בראותך אותו, והשיב רבינו, שרואה בנין עם הרבה קומות, ואמר לו אביו, כשאתה רואה את הבנין הזה אינך חושב את המילים 'בנין עם הרבה קומות', אלא רק את כללות הענין שיש כאן בנין שיש בו הרבה קומות, וכל הנידון אם הרהור כדבור, הוא באופן שחושב תיבה אחרי תיבה כצורת אמירתו, רק שבמקום לומר בפה חושב בלב, אבל מה שמחשב כלליות הענין, כנידו"ד שחושב רק מנין הימים שיש לספור, בזה לכו"ע אין הרהור כדיבור, ועי' בזה בקהילות יעקב (ברכות סימן כ"ב).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת אבי מורי
הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפני רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת במדבר - הגאון רבי שמואל יעקב בורשטיין מר"י חברון וקרית מלך בעל 'זאת ליעקב' (י"ח אייר תשע"ז)

הג השבועות - רבי ישראל בעל שם טוב מייסד החסידות (ו' סיון תק"כ)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

רבינו יוסף ב"ר מאיר תאומים בעל ה"פרי מגדים" זצ"ל (י' אייר תקנ"ב)

המציבה שעל ציונו

של בעל הפרי מגדים זי"ע

הואיל ונפיק מפומיה

בספר 'שונה הלכות' כמעט שלא שינה רבינו מתוכן דבריו של בעל ה'משנה ברורה' מלבד בכמה מקומות בלבד. ואחד מהם הוא בהלכות בין המצרים ששינה דין שמקורו בפרי מגדים.

כי הנה כתב המשנה ברורה (בבאור הלכה סימן

תקנ"א ס"ב ד"ה מראש חודש) "אפשר דיש להחמיר (=ולא לעשות משא ומתן ובנין של ציור וכו') בשבעה עשר בתמוז ועשרה בטבת, כמו מראש חודש ועד התענית, (אליהו רבא ופרי מגדים).

וכתב בשונה הלכות (שם דין ל"ח) ודין זה שמקורו מפרי מגדים בשם אליהו רבא, צריך עיון, דהמעין באליהו רבא יראה, שנכפל שם בטעות שורה מסימן הקודם, ואין מקור לזה, ושמעתי שכבר העירו בזה עכ"ל.

אמנם למעשה עם כל זה אמר רבינו, שאף שאין מקור לדבריו של הפרי מגדים להחמיר בעשרה בטבת, מ"מ כיון דנפיק מפומיה דהפרי מגדים צריך לקיים את זה, ועוד, שעצם זה שהביאו המשנה ברורה דין זה הוא סיבה לחשוש, ובאמת כאשר הגיעו אל רבינו בתענית עשרה בטבת, ילדים בני ג' וביקשו שיגזור מעט שערות 'לחלאקה', סירב.

מה בין ספק שבגמרא לספק בפרי מגדים

אמר לי רבנו: שאלוני, שמצינו בגמ' בהרבה מקומות שיש בעיה דלא איפשטא של אביי, ובמקרה כזה אנו פוסקים שאם אם זה בדרבנן - ספקו לקולא.

והנה, במשנה ברורה מצינו שכאשר מביא דין שהפרי מגדים נשאר עליו ב'צריך עיון', המשנה ברורה כותב שיש להחמיר, ואפילו בהלכות שהם מדרבנן, ומאי שנא.

וישב רבינו לומר: אכן הדבר פשוט, כי ב'תיקו' של הש"ס, הש"ס קבע שזה ספק, אבל כאשר יש לנו 'צריך עיון' של פרי מגדים, מי אומר שזה ספק, אולי כשיענו היטב יראו שכלל אינו ספק, ופשוט לחיוב, לכן המשנה ברורה פוסק להחמיר.

התנצלות המערכת

המאמר לזכרו של הגאון רבי שמואל יעקב בורשטיין נדחה לשבוע הבא בס"ד.

כמו כן אנו מודים להקוראים הרבים ששולחים הארות והערות הנכתב בגליון, כל הערה מתקבלת בברכה, הגם שפעמים רבות מחוסר פנאי אין לנו עת להשיב לכל אחד. בלי נדר באחד הגליונות הבאים נייחד מדור מיוחד למכתבי הקוראים.

נזכיר שוב, כי מי שיש לו תמונות או מסמכים הקשורים לרבינו זי"ע יוכל לשלוח ולזכות את אלפי הקוראים השותים בצמא את תורת רבינו זי"ע.

אודות ענותנותו המופלגת

כאשר דיברו פעם אודות מדת הענווה, הזכיר רבינו ממעלתו של הגאון בעל ה'פרי מגדים' זי"ע, שהיה עניו מופלג והיה חותם את שמו עם התואר "מלמד תינוקות" ולא החזיק טובה לעצמו (ראה בהקדמת הפרי מגדים לשו"ע או"ח, ובאגרות פרי מגדים הנדפס בפמ"ג בהוצאת ר"ד רובינפלד, שנת תשנ"ו, בסוף אגרת ב' ועוד הרבה אגרות שם, וראה בספר מעשה איש חלק ז' עמוד כ"ז דברים נפלאים שאמר החזון איש אודות ענותנותו של בעל הפרי מגדים).

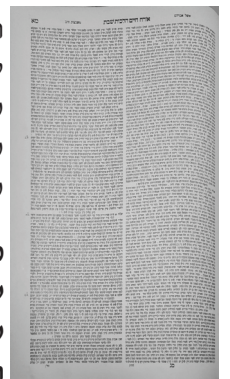
ובפעם אחרת דיבר ואמר, כי הפרי מגדים הוא ספר קשה מאוד, ולמרות זו כולם לומדים אותו, וזה תלוי בסייעתא דשמיא שהמחבר זכה. והוסיף כי החיד"א כותב (ראה בשם הגדולים אות י' סימן קס"ה) שחיבורו של מרן הבית יוסף "השולחן ערוך" התקבל בכל תפוצות ישראל, מפני הענווה שהיתה בו.

הלכה כמוהו

ועוד סיפר שאביו מרן הסטיפלר זצ"ל אמר לו דהנה בדורו של הפרי מגדים היה עוד גדול אחד שחיבר ספר הלכה. אמנם יש הבדל גדול ביניהם, כי בעל ה'פרי מגדים' כותב בהקדמתו לחיבור שלא יסמכו עליו הלכה למעשה, וכן בכל ההלכות והפסקים שלו אינו פוסק את דבריו בהכרעה גמורה, אלא רגיל לכתוב 'צריך עיון', כדי שיעיינו ולא יסמכו עליו למעשה. ואילו המחבר השני היה גאון מגדולי הדור ההוא, כתב גם הוא חיבור בהלכה, וציין במפורש שאפשר לסמוך עליו למעשה.

והנה לבסוף, ספרו של הפרי מגדים התקבל למרות כל מה שכותב, כספר הלכה מוחלט שנשענים עליו כל בית ישראל, ואילו הספר שחיבר הגדול השני לא התקבל למעשה וכמעט שלא פוסקים כמוהו.

פרי מגדים הלכות שבת בו הגה רבינו זי"ע עשרות בשנים כשהוא בלוי משימוש, ובצד שמאל ניתן להבחין בכמה הגהות מכתב יד רבינו

על הספר 'תיבת גומא'

לפני מספר שנים כאשר תלמיד חכם שליט"א ההדיר מחדש בדפוס נאה ועם תוספות (על ידי מכון 'זכרון אהרן'), את הספר 'תיבת גומא' על התורה שחיבר בעל הפרי מגדים זי"ע, עיטרו רבינו במכתב וזה לשונו:

יישר כוחו על הספר תיבת גומא לבעל הפרי מגדים, בילדותי עיינתי בו, ובזכרוני שהיה לתועלת מרובה, כי הוא ספר יקר מאוד, וגם הי' לי הערות בעזה"י, אבל כעת קשה לקבוע זמן.

והספר אין צריך לשום הסכמה כידוע, וראיתי קצת ביאורו של כת"ר ויפה כותב.

והשי"ת יזכהו להגדיל תורה ולהאדירה.